

AZ IAS2 által szabályozott halasztott adó esetei egy Magyarországon működő vállalkozás gyakorlatában

Pataki Ádám

okleveles közgazdász, adótanácsadó, IFRS mérlegképes könyvelő
patak92@yahoo.de

Dr. Pataki László

egyetemi docens, intézeti tanszékvezető, Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar Pataki.Laszlo@szie.hu

Dr. Tangl Anita

egyetemi docens, intézeti tanszékvezető, Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar Tangl.Anita@szie.hu

Absztrakt: A tanulmány célja az IAS12 nyereség adó standard beszámolókra és a halasztott adóra vonatkozó hatásának vizsgálata. Az IFRS-ek fokozatos bevezetése okán kívántuk megvizsgálni, hogy a jelenlegi számviteli és társasági adó törvény mekkora adminisztrációs terhet ró a magyar vállalkozásokra, illetve arra is kerestük a választ, hogy a nemzetközi és a magyar előírások között milyen eltérések befolyásolhatják a társasági adófizetési kötelezettséget. Részletesen vizsgáltuk az értékcsökkenési leírás, a céltartalék képzés, a fejlesztési tartalék elszámolás, a vevő követelés értékvesztés elszámolásának a halasztott adóra és így a követelés és kötelezettség állományra gyakorolt hatását. Vizsgálatunkhoz egy feldolgozóipari vállalkozás 2017-2019 évi beszámolóinak adatait használtuk fel.

Kulcsszavak: IAS12 standard, társasági adó, halasztott adó

1 Bevezetés

A Nemzetközi Számviteli Standardok és a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok (IAS/IFRS) célja az egységes számviteli nyelvezet megteremtése és egy egységes beszámoló rendszer létrehozása, mely lehetőséget nyújt a különböző vállalkozások teljesítményeinek összehasonlítására. Az IAS/IFRS szabályozása több területen eltér a nemzeti szintű számviteli szabályoktól és ezen eltérések és specialitások egyik területe az IAS12 által szabályozott nyereségadó és halasztott

adók rendszere [Borbély, 2019]. Amennyiben az elszámolt bevételek és ráfordítások számviteli és adózási elszámolásának időszaka eltér egymástól, adókülönbözlet keletkezik. Amennyiben a kimutatott adókülönbözlet a következő időszakban az adóalapból levonható követelést vagy kötelezettséget indukál, halasztott adóról beszélünk. Halasztott adóként kezeljük a számvitelben elszámolt értékcsökkenési leírást, céltartalék képzést, értékvesztést és veszteségelhatárolást.

Tanulmányukban egy vállalat halasztott nyereségadójának tényezőit vizsgáljuk 2017-2019 között. Bemutatjuk az értékcsökkenés, a fejlesztési tartalék, a céltartalék képzés és a követelések értékvesztésének példáján keresztül a nyereségadó alakulását és annak a következő évi nyereségadó követelésre és kötelezettségre való hatását.

Feltételezésünk szerint az értékcsökkenés miatt megjelenő adókülönbözlet okozza a tárgyi eszközállomány adózási rendszerben kimutatott eszközértékének és a számviteli beszámolóban megjelenő eszközértékének különbségét. Ezen feltételezésünket a 4.1 fejezet megállapításai igazolják.

További feltételezésünk, hogy a magyar társasági adóról szóló törvény is érinti a halasztott adók rendszerét az adóalap növelő és csökkentő tételeken keresztül. Ezen feltételezésünket gyakorlati példánk igazolta, hiszen a vizsgált halasztott adót indukáló tényezők a társasági adótörvény szabályrendszerében is megtalálhatóak.

2 Módszertan

Tanulmányunk elkészítésének alapvető kiindulópontja az IAS12: Nyereségadók standard volt.

A szakirodalmi feldolgozás során a téma bemutatására és értelmezésére törekedtünk, és ehhez a mérvadó hazai munkákat használtuk fel. Törekedtünk a nyereségadók IAS/IFRS szerinti bemutatására valamint a területhez szorosan kapcsolódó adókülönbözletek értelmezésével is foglalkoztunk.

A téma gyakorlati vizsgálatához egy termelő vállalkozást választottunk, amelynek 2017-2019 közötti beszámolóját értékeltük és személyes találkozás által összegyűjtött információkat használtunk fel.

A vállalkozás esetében a nyereségadó és a halasztott adó keletkezése a tárgyi eszköz állományt, a fejlesztési tartalékot, a céltartalék képzést és a vevőkövetelések értékvesztését érintette. E négy terület esetében számszerűen bemutattuk a nyereségadó alakulását és a halasztott adó keletkezését és annak okait.

3 Szakirodalmi feldolgozás

Az IAS12 standard a nyereségadók elszámolásával és kimutatásával foglalkozik. Első bevezetése 1979-ben történt, majd 1998-ban váltotta fel a ma élő standard alapját képező utóda. Az utolsó lényeges változások a 2012-es üzleti évtől alkalmazandóak. Nagyon gyakran az IAS12 (Income Taxes) magyar fordítása és így nagyon sok hazai szakirodalom a „Jövedelemadó” kifejezést használja e standard tekintetében.

Jövedelemadó alatt a standard azokat az adónemeket sorolja fel, melyek megállapításakor az adó alapja az adóköteles nyereség, függetlenül attól, hogy az adó belföldön vagy külföldön fizetendő [Baranyi, 2014].

A standard alkalmazandó a forrásadók elszámolásánál is. Magyarországon a legjelentősebb adónem, amelyet a standard érint a társasági adó. 2019-ben a magyar államnak 303,3 milliárd Ft bevétele volt ebből az adónemből. A társasági adó mellett ide sorolhatóak továbbá a helyi iparüzési adók és bizonyos szektorok különadói is. A társasági adó mellett az iparüzési adó, az innovációs járulék és az ágazati különadók megállapításánál fordulhat elő a standard hatálya alá tartozó halasztott adó [Magyar Nemzet,2020].

A társasági adó megállapításakor a vállalkozásoknak a számviteli törvény alapján számított adózás előtti eredményüket módosítaniuk kell a Társasági adó törvény 7. és 8. § szerinti adóalap növelő és csökkentő tételekkel. Ez azonban különbséget eredményezhet a vállalkozás adózás előtti eredménye és társasági adójának alapja között. Ezek az eltérések halasztott adó követelést vagy kötelezettséget okozhatnak, attól függően, hogy átmeneti vagy végleges különbségről beszélünk-e.

Az átmeneti különbözetek egy eszköz vagy kötelezettség könyv szerinti értéke és adóalapja közötti különbözetek. Az átmeneti különbözetek attól átmenetiek, hogy belátható időn belül visszafordulnak. A standard nem foglalkozik a vissza nem forduló különbözetekkel, melyek nem rendelkeznek jövőbeni adóhatással és az összemérés elvének alkalmazása alapján időben nem allokálhatóak. A halasztott adó nem más, mint a jövőbeni társaságiadó-hatások beemelése a pénzügyi, számviteli kimutatásokba [2000. évi C. törvény].

Egy eszköz adóalapja az az összeg, amely adózási szempontból levonható lesz azokból az adóköteles gazdasági hasznokból, amelyek a gazdálkodó egységhez befolyznak az eszköz könyv szerinti értékének realizálásakor. Ha ezek a gazdasági hasznok nem adókötelesek, akkor az eszköz adóalapja megegyezik annak könyv szerinti értékével.

A kötelezettség adóalapja a kötelezettség könyv szerinti értéke, csökkentve azzal az összeggel, amely adózási szempontból levonható lesz a kötelezettség tekintetében a jövőbeni időszakokban. Az előre megkapott bevételek esetén az ebből származó kötelezettség adóalapja a könyv szerinti érték, csökkentve azzal az összeggel,

amely a jövőbeli időszakokban nem lesz adóköteles. Tipikusan halasztott adóhatással nem járó adóalap-korrekciós tételek a jóformán minden vállalkozás társasági adó bevallásában megtalálható nem a vállalkozási tevékenység érdekében felmerülő ráfordítások, bírságok, adóalapban el nem ismert adományok, valamint a bevételek közül például a kapott támogatások.

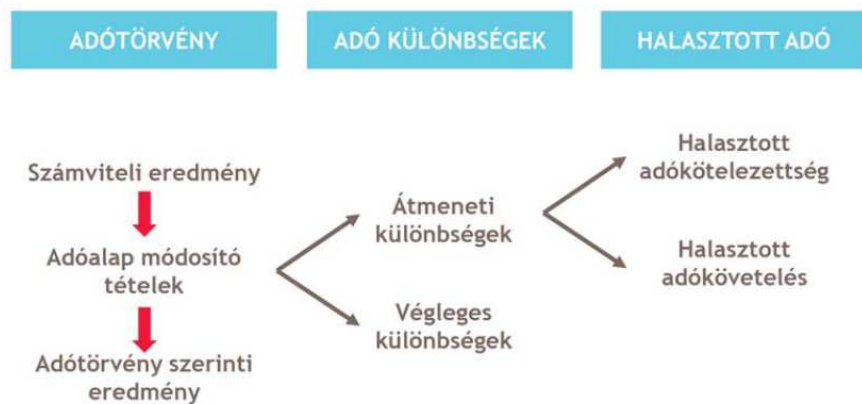
A korábban említett átmeneti különbségek lehetnek követelés vagy kötelezettség jellegűek is. Ez alapján beszélhetünk halasztott adókövetelésről vagy halasztott adókötelezettségről. A standard megfogalmazásában ez a következőképpen hangzik:

A halasztott adókötelezettségek a nyereségadóknak a következő időszakokban az adóköteles átmeneti különbözetekből eredően fizetendő összegei. A halasztott adókövetelések a nyereségadóknak a következő időszakokban visszatérülő összegei.

A halasztott adók vizsgálatánál tehát azt kell megvizsgálnunk, hogy a számviteli és adótörvény szerinti adóalap és ez által adóráfordítás közötti különbséget okozó események:

- Átmenetiek-e?
- Van-e adóhatásuk?

A feltett kérdések rendszerét az 1. ábra mutatja be.

1. ábra: A halasztott adók rendszere

Forrás: [BDO, 2014.04.06]

Ha bármely kérdésre a válasz nem, úgy nem kell alkalmazni az IAS 12 standardot. Ha a válasz mindkét esetben igen, úgy tudjuk vizsgálni az eltérés előjelét és azt, hogy keletkezik-e halasztott adó.

Halasztott adó azonban nem csak a fent említett, egyedi beszámolókat érintő esetben alakulhat csak ki, hanem a konszolidált beszámoló elkészítése során is [Ambrus et al. 2020]. Ebben az esetben eltérés keletkezhet a konszolidált leányvállalatok halmozódásai, eltérő számviteli politikái miatt, amikor a bevont vállalkozások adóalapja eltér a konszolidált adózás előtti eredmény alapjától.

3.1 Halasztott adókülönbözetek típusai és kezelésük

Az IAS 12 standard a halasztott adó különbözeteknek két fajtáját különbözteti meg.

Ez a két típus az adóköteles és a levonható halasztott adó különbözet. Azok az adóköteles átmeneti különbözetek, amelyek olyan átmeneti különbözetek, amelyek azon jövőbeli időszakok adóköteles nyeresége (negatív adóalapja) meghatározásánál adóköteles összeget eredményeznek, amelyekben az eszköz vagy kötelezettség könyv szerinti értéke megtérül vagy teljesítésre kerül. Ebben az esetben a fizetendő adó nem a tárgyidőszakot terheli, hanem egy későbbi időszakban jelentkezik kötelezettségként. Ezért nevezhetjük halasztott adó kötelezettségnek is.

Nem kell halasztott adókötelezettséget keletkeztetni akkor, ha a kötelezettség goodwill kezdeti megjelenéséből, vagy olyan tevékenységek során keletkezik, amelyek nem üzleti kombinációk vagy pedig nem érintik sem a számviteli eredményt, sem az adóköteles nyereséget.

Az adóköteles átmeneti különbözetek akkor jelennek meg, amikor egy időszakban kevesebb adóráfordítás keletkezik a számviteli törvény előírásaihoz képest, ám ez a különbözet a jövőben ellentétes előjellel is megjelenik. A legismertebb példa erre a típusra az értékcsökkenési leírás (ha a társasági adó törvény által engedélyezett leírási kulcs magasabb, mint a számviteli törvény szerint) és a fejlesztési tartalék képzése.

Az adóköteles átmeneti különbözet mértéke az eszköz számviteli és adótörvény szerinti értékének különbsége alapján kerül megállapításra, az adott időszakban érvényes és az adott időszakra vonatkozóan várható adókulcsok alapján.

A halasztott adókötelezettségek számviteli előírása főszabály szerint kötelező.

A halasztott adók másik típusa a levonható halasztott adó. A levonható átmeneti különbözet a halasztott adó követelések egyik típusa. A levonható átmeneti különbözet fogalmát a standard a következőképpen fogalmazza meg: olyan átmeneti különbözetek, amelyek olyan összegeket eredményeznek, amelyek levonhatók azon jövőbeli időszakok adóköteles nyereségéből (negatív adóalapjából), amikor az eszköz vagy a kötelezettség könyv szerinti értéke megtérül, vagy teljesítésre kerül. A definícióból láthatjuk, hogy levonható átmeneti különbözet esetén pontosan az ellentéte történik mindannak, mint amit a halasztott

adó kötelezettségnél láthatunk. Ilyenkor a tárgyidőszakban felmerülő tényleges adóráfördítés mértéke magasabb, mint a számviteli eredmény által kalkulált adófizetési kötelezettség, ám ez az adótöbblet az eszköz vagy kötelezettség megtérülésekor visszafordul, tehát nem keletkezik adókötelezettség olyan összegre, amivel a számviteli eredmény még számolna.

A levonható adókülönbözetek megjelenítésére vonatkozóan is speciális szabályt kell alkalmazni. Bár a főszabály alapján itt is minden követelést meg kell jeleníteni a könyvekben, ám tekintettel kell lenni arra is, hogy mennyi lesz a jövőbeni adóköteles nyereség. Ez alatt olyan nyereséget kell érteni, amivel szemben a csökkentő tétel elszámolható.

H. Nagy [2011] a következőképpen foglalja össze a halasztott adókhoz tartozó alapfogalmakat (ábra):

Számviteli nyereség (veszteség)	+/-	Átmeneti különbözlet	+/-	Állandó különbözlet	= Adóköteles nyereség (negatív adóalap)
Halasztott adóráfördítés (bevétel)	+/-	Tényleges adóráfördítés (bevétel)			= Adóráfördítés (bevétel)

2. ábra: A halasztott adók fogalmi rendszere

Forrás: [H. Nagy M, 2011]

3.2 A halasztott adók kezelése Magyarországon

Mint azt láhattuk, a halasztott adók megjelenésére Magyarországon is számítani kell. Ennek oka, hogy a Társasági adóról szóló törvény, mely a leginkább érintett adónem, korrekciós tételeket alkalmaz az adózási előtti eredmény megállapításához. Madarasiné [2014] a következőképpen fogalmazza meg ennek megfelelően a halasztott adó fogalmát: „a jövőbeni társaságiadó-hatások beemelése a pénzügyi, számviteli kimutatásokba.” Ebből az következne, hogy a hatályos magyar szabályozás is rendelkezik a halasztott adókról. A magyar számviteli törvény a halasztott adókkal kapcsolatos szabályozása csak az IFRS-re való áttérés és visszatérés eseteit kezeli.

Ennek ellenére mégis szükséges a vállalkozásoknak nyilvántartani az egyes eszközök számviteli és adótörvény szerinti értékét. A könyvviteli programok esetében is külön megadható például a tárgyi eszközök esetében a számviteli és az adótörvény szerinti értékcsökkenés mértéke, csupán a kettő különbségét nem mutatjuk be számviteli rendszerünkben.

A hatás érvényesül azonban a korrekciós tételek alkalmazásakor. Visszatérve az értékcsökkenéshez láthatjuk, hogy a társasági adó törvény szerint az elszámolt számviteli értékcsökkenés adóalapot növelő tétel, míg ezzel szemben az adótörvény által megengedett mértékben elszámolt amortizációval csökkenthetjük a társasági adó alapját.

A magyar társasági adó törvény alapján a következő okok miatt alakul ki a leggyakrabban halasztott adóhoz vezető eltérés:

- értékcsökkenés,
- maradványérték,
- fejlesztési tartalék,
- céltartalék,
- vevőkövetelések értékvesztése,
- előző évek áthozott vesztesége.

Vannak azonban a magyar szabályozásban olyan tételek is, melyek ugyan eltérítik a számviteli törvény által megállapított eredményhez képest az adózás előtti eredményt, azonban nem „fordulnak vissza”, így nem vonatkozik rájuk a halasztott adó standard. Ilyen, állandó különbség például a nem a vállalkozás érdekében felmerült költség. Az ilyen költségekkel a társasági adó törvény értelmében növelnie kell a vállalkozásnak a társasági adó alapját, azonban, mivel ezek a költségek a jövőben sem fogják a vállalkozás tevékenységét szolgálni, így nem ismerhetők el valós költségként később sem. Emiatt nem is válhatnak adóalapot csökkentő tétellé.

Ezen okok miatt nem érvényesül a halasztott adók azon tulajdonsága, hogy ha minden olyan adózási és számviteli szabályozásból eredő eltérést kiszűrünk az elszámolásokból, amelyek – mint az értékcsökkenés – visszafordulnak, akkor a végeredmény az lesz, hogy a számviteli törvény szerinti adózás előtti eredményre rászámolva az adókulcsot, az ennek megfelelő összeget fogjuk megkapni adórátfordításként.

Madarasiné [2015] szerint a klasszikus, korábban felsorolt adótörvény és számviteli törvény közötti eltéréseken kívül más lehetőségek is vannak halasztott adók keletkezésére, például a következők (a teljesség igénye nélkül):

- Az IFRS előírásai szerint egy tárgyi eszköz aktiválható, ha a kész a használatra. A magyar számviteli szabályok szerint ez csak akkor lehetséges, ha a tárgyi eszközt használjuk is.
- Az IFRS szerint van olyan eszköz, ami nem aktiválható, míg a magyar előírások alapján az eszközt aktiválhatjuk; ilyen például az alapítás-átstrukturálás kiadásainak kezelése.
- Eltérő a hitelfelvételi költségek aktiválásának kezelése: így előfordulhat, hogy az IFRS-ben például eltérő összegű hitelkamatot aktiválnak, mint a

magyar számvitel szerinti beszámolóban. Ha az IFRS szerint magasabb összeg aktiválendő, akkor az IFRS szerinti tárgyi eszköz értéke magasabb az adó szerinti értéknél, így adóköteles átmeneti különbözetet jelent.

Ezek a fent említett eltérések a magyar és a nemzetközi szabályozás különbsége miatt alakulnak ki.

3.3 A halasztott adó számítása és számviteli elszámolása

Bár az IAS 12 a jövedelemadókkal foglalkozik, melyek a vállalkozás eredménye alapján kerülnek kialakításra, a halasztott adók megállapításánál mégsem az eredménykimutatást fogjuk használni, hanem sokkal inkább a mérleget. Ehhez a már meglévő számviteli mérleg mellett el kell készíteni a vállalkozás adómérlegét is. Az adómérleg egy olyan technikai kimutatás, amely nem tartalmaz számviteli becsléseket, céltartalékokat, értékvesztett eszközöket, és a halmozott értékcsökkenés is megegyezik az adótörvényekben előírt kulcsokkal. A számviteli és az adómérleg összehasonlításából átlátható módon tudjuk megállapítani a halasztott adókat és azok jellegét. Ezt nevezik mérleg alapú megközelítésnek. Ez a legelterjedtebb módszer a jelenlegi nemzetközi gyakorlatban [Lakatos et. al., 2018].

A számviteli és az adómérleg tételsorainak összehasonlításából megkapjuk az egyes mérlegsorokra vonatkozó eltéréseket, melyek összege alapján meg tudjuk határozni a halasztott adó mértékét. Amennyiben a számviteli mérleg szerinti eszközök és források értéke meghaladja az adómérlegben meghatározott eszközök és források értékét, akkor halasztott adó követelésünk keletkezik, míg fordított esetben halasztott adó kötelezettségünk.

A két mérleg összehasonlításánál tekintettel kell lenni a magyar és nemzetközi standardok szerint készített beszámoló értékelési különbségeire is. Így itt mutathatjuk ki az árfolyamok eltérő meghatározásakor keletkező különbséget is, mely a magyar számviteli törvény és a konszern szintű előírások eltéréséből adódik.

Az adómérleg és a számviteli mérleg jövőben vissza nem forduló, végleges különbözeteit (pl. nem a vállalkozás érdekében felmerülő költségek) nem szabad figyelembe venni a halasztott adó kalkulálásakor [Zéman – Bárczi, 2018].

A halasztott adók mértékét mindig az aktuális és becsült adókulcsok ismeretében lehet csak megállapítani. Előfordulhat azonban, hogy az adómértéket nem tudjuk pontosan meghatározni vagy megbecsülni, mert nem ismerjük a következő évek társasági adó kulcsait és megváltozik a követelésünk vagy kötelezettségünk realizálható értéke. A vállalkozásoknak minden mérlegfordulónapon vizsgálniuk szükséges ezt a lehetőséget. Mivel a standard kimondja, hogy olyan értéken kell

nyilvántartanunk a halasztott adókat, amely értéken valószínűleg visszafordulnak, így ilyen esetben át kell értékelnünk a halasztott adó tételeket is.

A halasztott adók kimutatására vonatkozóan még egy becslést igénylő kitételrel találkoztunk, azzal, hogy csak annyi halasztott adó követelést mutathatunk ki, amely a valóságban is realizálható. Amennyiben a vállalkozás becslései alapján a következő évek eredménye csökkenni fog, úgy a halasztott adó követeléseket is át kell értékelnünk ennek a várható változásnak megfelelően.

4 Eredmények

A következőkben megvizsgáljuk, hogyan is hatnak a halasztott adók egy vizsgált vállalkozás eredményére.

Az általunk vizsgált vállalkozás a feldolgozóiparban tevékenykedik tehát termelő jellegű vállalkozás. A vállalkozással kapcsolatos legfontosabb Mérleg és Eredménykimutatás adatokat az 1. táblázat tartalmazza.

Megnevezés	2017	2018	2019
Árbevétel	110.415.000	125.100.000	157.067.000
ebből: belföldi értékesítés	7.900.000	7.319.000	4.891.000
ebből: export értékesítés	102.515.000	117.961.000	152.176.000
Egyéb ráfordítás	-66.000	-10.000	-133.000
Üzemi tevékenység eredménye	3.976.000	6.431.000	16.041.000
Tárgyi eszközök	7.049.185	7.160.694	8.586.000
Készletek	10.864.000	13.100.000	15.831.000
Követelések	20.549.000	16.115.000	22.025.000
Céltartalék	2.318.000	2.600.000	3.407.000
Fejlesztési tartalék (felhasználás)	249.000	182.000	163.000
Mérlegfösszeg	46.424.000	47.693.000	57.715.000

1. táblázat: A vállalkozás beszámolójának adatai, 2017-2019 (adatok €-ban)

Forrás: saját szerkesztés, a vállalkozás beszámolója alapján

Az egyéb ráfordítás minden esetben az elégedett követelések értékéből adódik. Fejlesztési támogatásban a vállalkozás nem részesült a 2019.12.31-re végződő üzleti évében. A vállalkozás 231 alkalmazottat foglalkoztatott a 2019-ben. A 2019. évben feloldott fejlesztési tartalékkal együtt, a termelő vállalkozás 2016-ban lekötött fejlesztési tartaléka teljes mértékben felhasználásra került, további fejlesztési tartalék képzése nem történt. A 2019. évre vonatkozóan, illetve a 2019. évben sem történt osztalék kifizetés.

4.1 Az értékcsökkenési leírás hatása a halasztott adóra

A vállalkozás tárgyi eszközeinek jelentős részét teszik ki az ingatlanok, amelyek értékcsökkenése során általában alacsony kulcs alkalmazandó. A vállalkozás magyar számviteli törvény szerint számított tárgyi eszközeinek értéke 7.645.000 € (2019-ben). Ezzel szemben, a nemzetközi beszámolási standardok alapján mindösszesen 2.769.000 € összegben mutat ki tárgyi eszközöket, azonban 4.876.000 € értékben befektetési célú ingatlanokkal is rendelkezik, melyeket az IAS 40 standard szabályoz. A befektetési célú ingatlan olyan földterület vagy épület lehet, mely esetében a vállalkozás fő hasznosítási célja a bérbeadás. A halasztott adó különbözet a társasági adó és a számviteli törvény közötti különbségből származik. A vállalkozás által alkalmazott értékcsökkenési leírási kulcsok a 2. táblázatban találhatóak.

Megnevezés	%
300 € alatt	100
épület	2
építmény	2; 3; 6; 8
gép	14,5
berendezés	14,5; 33
számítástechnikai eszközök	33
jármű	20

2. táblázat: A vállalkozás által alkalmazott leírási kulcsok

Forrás: a vállalkozás beszámolójának kiegészítő melléklete

Ha áttekintjük a társasági adó törvény által elismert és a vállalkozás által használt leírási kulcsokat, akkor láthatjuk, hogy a kulcsok nem mutatnak jelentős eltérést, de a vállalkozás minden esetben a minimumokhoz közelít. Ezek után már nem meglepő, hogy ha megvizsgáljuk a vállalkozás adómérlegét, melyben az eszközök után a társasági adó törvény szerint elismert kulcsokkal számolják el az értékcsökkenési leírást, akkor 7.264.000 € értéket találunk, mely 381.000 €-val alacsonyabb értéket mutat, mint amennyi a könyvekben nyilvántartott érték. Ez azt jelenti, hogy a vállalkozás az elmúlt évek során, a jelenleg használatban lévő eszközeire 381.000 €-val magasabb összegű értékcsökkenést számolt el a társasági adó törvény előírásai szerint, így ennyivel csökkentette is az adóalapját. Egy idő után azonban a magasabb kulcsok miatt a tárgyi eszközök adótörvény szerinti értéke 0 lesz, amellyel szemben a számvitelben még lesz értékük. Mivel a számviteli törvény szerinti értékcsökkenés a társasági adó alapjának szempontjából növelő tényezőnek minősül [1996. évi LXXXI. törvény], így a következő években már többlet adófizetési kötelezettsége keletkezik majd a vállalkozásnak. Ha tudni szeretnénk, mennyi a kimutatandó halasztott adó kötelezettség, akkor a különbséggént kiszámított 381.000 € alapján meg kell határoznunk a társasági adó összegét. A jelenleg érvényben lévő szabályozás szerint a társasági adó vállalkozásra alkalmazandó kulcsa 9%. Ennek tükrében a vállalkozás halasztott adó kötelezettsége 34.290 €. Ez a halasztott adó kötelezettség tartozik a vállalkozásnál az értékcsökkenési leíráshoz. Bár a vállalkozás eszközállományán belül befektetési célú ingatlanok is találhatóak, ezek halasztott adóval kapcsolatos kezelésére nem térünk ki.

4.2 A fejlesztési tartalék hatása a halasztott adóra

Tekintsük át a fejlesztési tartalék hatását a vizsgált vállalkozásnál. A vállalkozás 2019-ben felhasználta a 2016-ben képzett fejlesztési tartalékot. Ez alapján a következőképpen történt a halasztott adó elszámolása.

A vállalkozás 2016-ben képzett 628.212 € fejlesztési tartalékot, amelyet halasztott adókötelezettségként kellett kimutatni. 2017-ben a vállalkozás a fejlesztési tartalékból 267.949 €-t visszavezetett az eredménytartalékba, azaz felhasznált. A halasztott adókötelezettsége 360.263 €-ra csökkent, mert ebben az évben nem történt újabb tartalékképzés. 2018-ban a vállalkozás ismét felhasznált a fejlesztési tartalékból 196.825 €-t. A vállalkozás halasztott adó kötelezettsége tovább csökkent, mert ez az összeg ismét növeli a társasági adó alapját, a fennmaradó kötelezettség 163.439 €. 2019-ben a vállalkozás a fennmaradó 163.439 €-t is visszavezette az eredménytartalékba. Ezzel a vállalkozás teljes mértékben „elköltötte” a halasztott adó kötelezettségét. Mivel a figyelési idő is véget ér 2020-ban várható, hogy a vállalkozás újabb fejlesztési tartalékot fog képezni, mely újabb

halasztott adókötelezettséget is generál. A halasztott adó kötelezettség változása a 3. táblázatban került összefoglalásra.

EUR	2016	2017	2018	2019
Halasztott adókötelezettség növekedés	628.212			
Halasztott adókötelezettség csökkenés		267.949	196.825	163.439
Halasztott adókötelezettség kumulált értéke	628.212	360.263	163.439	0

3.táblázat: A fejlesztési tartalék hatása a halasztott adóra a vizsgált vállalkozásnál (€-ban)

Forrás: Saját szerkesztés, a vállalkozás beszámolóí alapján

4.3 A céltartalék képzés hatása a halasztott adóra

Egy termelő vállalkozás esetében a céltartalék képzése igen valószínű, főleg, ha nagyobb értékű termékeket gyárt, hiszen a gyártás folyamán mindig előfordulhatnak hibás termékek, melyekre vonatkozóan garanciális vagy visszavásárlási kötelezettsége lehet a gyártónak. A termelő vállalkozás 2018. végén 2.812.016 € céltartalékot mutatott ki a mérlegében. A vállalkozás a céltartalékait a normál üzletmenet folyamán Forintban képezi, majd a képzés napján alkalmazott árfolyammal váltja át a könyvvezetés devizanemére, €-ra. A kiegészítő melléklet alapján a céltartalék a következő okok miatt került képzésre (4. táblázat).

EUR	2018.12.31	Növekedés	Csökkenés	2019.12.31
Céltartalék garanciális kötelezettségekre	2.322.264	196.873	-606.320	1.922.817
Céltartalék (értékesítés)	148.002	1232.496	-53.474	1.327.024
Céltartalék egyéb (peres ügyletek)	45.966	624	-	46.591
Céltartalék egyéb (átszervezés)	110.420	-	-	110.420

Vállalkozásfejlesztés a XXI. században 2020/2. kötet
A környezeti változások és az új kihívások hatásai a szervezetek működésére

Céltartalék (egyéb)	175.327		175.362	0
Összesen	2.812.016	1.429.993	-835.157	3.406.852

4.táblázat: A céltartalék állományának változása a vállalkozás esetében (adatok €-ban)

Forrás: A vállalkozás beszámolójának kiegészítő melléklete

A 4. táblázatból látszik, hogy a vállalkozás több jogcímen is képzett, illetve használt fel céltartalékot, mely előrevetíti, hogy halasztott adóval is kell foglalkozniuk.

A magyar számviteli és a nemzetközi előírásoknak megfelelő beszámolóban szereplő céltartalék mértéke és elismertetése a vállalkozás esetében egyforma, a keletkező halasztott adókövetelés oka teljes mértékben a társasági adó törvény. A vállalkozás adatait megvizsgálva az adóalap növelő tételeket vegyük először sorra. A vállalkozás a 2019. évre vonatkozó beszámolójában 1.429.993 € céltartalékot képzett, mely az adózás előtti eredményét növeli. Mivel a vizsgált időszakban a társasági adó mértéke 9%, ezért a vállalkozás által keletkeztetett adókötelezettség 128.699 €-val nőtt. Ennyi tehát a vállalkozás által a tárgyévben kimutatott halasztott adó követelés.

Vegyük figyelembe azonban, hogy könyvelési szempontból a halasztott adó követelésnek lesz egy másik oldala is, ahol a korábbi években képzett kötelezettség növekedés „visszafordul”. A vállalkozás ugyanis a korábbi évek céltartalékából felhasználta 835.157 €-t, amely a tárgyévi társasági adó alapját csökkenti és így a fizetendő adó is 75.164 €-val kevesebb lesz. Ha a kötelezettséget és a követelést egymás mellé tesszük, akkor azt láthatjuk, hogy összesen 53.535 €-val nőtt a vállalkozás összes halasztott adókövetelése.

4.4 A vevőkövetelések értékvesztésének hatása a halasztott adóra

A vállalkozás a vizsgált időszakban a mérlegében 16.879.000 € értékben mutatott ki vevői követeléseket nem kapcsolt felekkel szemben. A vállalkozás nemzetközi standardok alapján készített mérlege szintén ezt az összeget tartalmazza, tehát az átforgatásból eredő különbséggel nem kell foglalkoznunk. A tárgyidőszakban nettó értéken összességében nem növelte a korábban vevői követelések értékvesztéseként elszámolt összeget, de növelő tételként szerepelt a vállalkozás könyveiben 403.000 € értékben vevői értékvesztés. Az elszámolt értékvesztések nélkül számított adómérlegben a vevőkövetelések értéke 17.515.000 €. A számvitelben kimutatott és az adótörvény szerinti mérleg között található 636.000 € különbség fogja képezni a vállalkozás halasztott adókövetelésének alapját. Mivel a vállalkozás társasági adó alapja az elmúlt évek során ezzel az összeggel magasabb volt, mint a számvitelileg elszámolt, ezért a 9%-os társasági adókulcs alkalmazásával 57.240 € adókövetelést mutat ki a könyvekben. A vállalkozás vevőkkel kapcsolatos értékvesztés állományát az 5. táblázat mutatja.

Vállalkozásfejlesztés a XXI. században 2020/2. kötet
A környezeti változások és az új kihívások hatásai a szervezetek működésére

2018.12.31	Növekedés	Csökkenés	Átsorolás	2019.12.31
838.000	403.0000	-544.000	-59 000	636 0

5.táblázat: A vevőkövetelés értékvesztés állományának alakulása a vállalkozásnál (adatok €-ban)

Forrás: saját szerkesztés a vállalkozás beszámolója alapján

A vevőkövetelés értékvesztés alakulását bemutató 5. táblázatból látszik, a vállalkozás vevői értékvesztést ki is vezetett, amelynek értéke meghaladta a képzés mértékét. Összességében tehát a vállalkozás halasztott adókövetelésének állománya is csökkent, mintegy 115.000 €, azaz ennyivel kevesebb halasztott adó követelést kell kimutatniuk a megelőző üzleti évhez viszonyítva.

Következtetések

A vizsgálat során tett megállapításaink alapján, az alábbi következtetések levonására nyílt lehetőségünk. A halasztott adót okozó leggyakoribb tételek vizsgálatát az értékcsökkenéssel kezdtük. A vizsgált vállalkozás nem alkalmazta a valós értéken történő értékelést. Ez az értékelési mód a társasági adó törvény jelenleg ismert szabályai alapján nehezen kezelhető. Mivel az IFRS és a számvitel fő célja a vállalkozásról megbízható és valós kép alkotása, ezért mindenképpen fontos lenne ennek az értékelési módnak az integrálása a társasági adó törvénybe.

Bár a halasztott adó a magyar számviteli törvényben ismeretlen fogalom, az értékcsökkenési leírás jó példája a különbség megjelenésének. Habár a magyar vállalkozások többsége igyekszik a megbízható és valós kép követelményével szemben az egyszerűsítés elvét szem előtt tartani és ugyanazokat a leírási kulcsokat alkalmazni a számviteli és a társasági adó törvény tekintetében, a külföldi tulajdonosokkal rendelkező vállalkozásoknál - a konszern előírásai miatt - a leírási kulcsok nagyobb valószínűséggel lesznek eltérőek.

Előzetes feltételezésünk alapján az értékcsökkenés miatt megjelenő látens adó összefüggésbe hozható a vállalkozás tárgyi eszköz állományának értékével. Ez a feltételezésünk beigazolódott.

Az értékcsökkenésről elmondhatjuk, hogy valóban a vállalkozások nagy része érintett az ebből következő halasztott adókban, valamint az ezzel járó többlet adminisztrációs feladatokban. Véleményünk szerint, bár a kezdeti időszakban főleg a külföldi tulajdonban álló vállalkozások állnak/álltak át az IFRS-ek alapján elkészítendő beszámolókra, a szabályozás folyamatos terjedésével a vállalkozások mind nagyobb számban fognak élni azzal a jelenleg is meglévő lehetőséggel, hogy

a számviteli és adótörvény szerinti leírási kulcsokat egyeztetik, feláldozva a megbízható és valós képet az adminisztráció csökkentése érdekében. Ennek ellentételezésére - véleményünk szerint - a szabályozói oldalon, a valós értéken történő értékelés elvének folyamatos bevezetése lenne a megfelelő lépés. Ezáltal a vállalkozások beszámolóival valósabb képet tudnának mutatni a társaság vagyoni helyzetéről és megszüntethetné a leírási kulcsok okozta eltéréseket. Ennek azonban feltétele, hogy a társasági adó törvény is felkészüljön a valós érték modellre, mely jelen állapotában inkább elriasztja a vállalkozásokat ennek a módszernek az alkalmazásától.

A tárgyi eszközökhöz kapcsolódóan vizsgáltuk a fejlesztési tartalék szerepét is. Mivel a fejlesztési tartalék képzésének természetéből adódóan halasztott adókötelezettséget eredményez, ezért a vállalkozásoknak különös figyelmet kell fordítaniuk arra, hogy annak képzésekor és felhasználásakor ne feledkezzenek el annak adóhatásáról sem. A jelenlegi gyakorlatban a vállalkozások szívesen választják a fejlesztési tartalék képzését, mint adóalap csökkentő tételt a beszámoló elkészítésekor, hogy ezzel csökkentsék az adókötelezettségüket, annak ellenére, hogy ez a kedvezmény csak átmeneti.

A céltartalékok képzésénél a halasztott adókötelezettség megjelenése szintén mindig halasztott adókövetelést fog eredményezni. A magyar és a nemzetközi standard előírásai azonban nem egyeznek a céltartalék kérdésében. Mivel a szabályozás eltérő, így az átforgatott beszámolók között is folyamatosan megjelenhet a különbség.

A vevőkövetelések értékvesztésének vizsgálatokor azzal az alapvetéssel élünk, hogy a vállalkozások kitettséget jelentősen befolyásolja a vevőállomány összetétele. A vállalkozás képzett ugyan értékvesztést, de ennek értéke alacsonyabb volt, mint a visszaírt értékvesztés. A vevői értékvesztések megjelenése tehát elsősorban követelés függő. Azon vállalkozásoknak, amelyek követelésállományában nagy részarányt képviselnek a harmadik felekkel szemben fennálló követelések, különös gondot kell fordítaniuk a vevők előzetes értékelésére, és az esetlegesen megjelenő „rossz partnerek” esetén számolni kell annak tényleges és halasztott adóhatásával is.

Összefoglalás

Az IAS/IFRS szabályozás Magyarországon is egyre nagyobb vállalkozói kört érinthet, különösen a multinacionális vállalatok esetében lényeges az IAS/IFRS rendszer ismerete. Tanulmányukban az IAS2 Nyerességadó standardot vontuk górcső alá, és a halasztott adók keletkezésének néhány esetére mutattunk be vállalati példát. A vizsgálat alapján elmondhatjuk, hogy a halasztott adók Magyarországon való megjelenése jelentős adminisztrációs terheket jelent az IFRS-t először alkalmazó társaságoknak, azonban egyúttal jelentős könnyebbséget is

jelent a külföldi tulajdonosi nyomásra jelenleg IFRS szerint is dolgozó vállalkozásoknak. Az IFRS-re történő átállás egyik jelentős újdonsága a halasztott adó, azonban az állami szabályozás még több helyen hiányos az átállással kapcsolatban, így a szakma folyamatos képzése lenne kívánatos.

Hivatkozások

- [1] Borbély K.: Korszerűség és időszerűség – a magyar számvitel legfontosabb kérdései a XX. század első felében, *Pénzügyi Szemle* 64. évf. 3. szám, 2019, DOI: https://doi.org/10.35551/PSZ_2019_3_7
- [2] Baranyi A.: *Vállalkozási ismeretek*, Magánkiadás, Gödöllő, Magyarország, 2014, pp 24, ISBN: 9789631219944
- [3] PM: A költségvetési bevételek 2019-ben nagyobb növekedést értek el, mint a kiadások, *Magyar Nemzet*, 2020. január 22, <https://magyarnemzet.hu/gazdasag/pm-a-koltsegvetesi-be-vetelek-2019-ben-nagyobb-novekedest-ertek-el-mint-a-kiadasok-7697243/>, letöltés 2020.05.11
- [4] 2000. évi C. törvény a számvitelről
- [5] Gyakorlati útmutatás a halasztott adó számításához, BDO Magyarország, Aktualitások, 2014. április 6, <https://www.bdo.hu/hu-hu/aktualitasok/gyakorlati-utmutatas-a-halasztott-ado-szamitashoz>, letöltés 2020.04.10
- [6] Ambrus R., Borbély K., Stion Zs.: *Számvitel II.* Universita-Győr Nonprofit Kft., Győr, Magyarország, 2020
- [7] H. Nagy M.: Halasztott adók, *Nemzetközi adózás*, I. évfolyam 2. szám, 2011, pp. 2-3
- [8] Madarasiné Szirmai A.: A magyar társasági adó halasztott adót eredményező tételei – I. rész, *Számviteli tanácsadó*, 6. évfolyam 12. szám, 2014, pp 25-29, ISSN 2060-4076
- [9] Madarasiné Szirmai A.: A magyar társasági adó halasztott adót eredményező tételei – II. rész, *Számviteli tanácsadó*, 7. évfolyam 1. szám, 2015, pp 24-27, ISSN 2060-4076
- [10] Lakatos L., Kovács D., Mohl G., Rózsa I., Szirmai A.: *A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok elmélete és gyakorlata II. kötet*, Magyar Könyvvizsgálói Kamara, Budapest, Magyarország, 2018
- [11] Zéman Z., Bárczi J.: Új kihívások – compliance – beszámolási rendszerekben. *Jura* 24. évf. 1. szám, 2018, pp. 459-463, ISSN 1218-0793
- [12] 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról
- [13] 1126/2008/EK az 1606/2002/EK európai parlamenti és tanácsi rendelettel összhangban egyes nemzetközi számviteli standardok elfogadásáról